

Kirjallisuutta – Litteratur

Toiminnan demokratia ja kaupunkien pirulliset ongelmat

HOLSTILA, EERO & HÄMÄLÄINEN, TIMO (toim.) (2019). *Kaupunkipolitiikan uusi aika*, 235 s. Rakennustieto, Helsinki.

1920-luvulla saksalainen filosofi Walter Benjamin maalaili kuvaa Napolista huokoisena kaupunkina, jossa fyysinen tila ja toiminta limittyvät toisiinsa itseorganisoituvana kokonaisuutena ja jonka orgaaninen uusiutumiskyky oli peräisin kaupunkilaisten toimijuuden kokemuksesta. Sata vuotta myöhemmin näiden futurististen ajatusten pohjalta rakennetaan nyt yhteiskuntaa, jossa sekasorto ja epäjärjestys nähdään ketterien kaupunkien voimavarana.

Samoista lähtökohdista ponnistaa myös Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:n kirjoittama ja toimittama *Kaupunkipolitiikan uusi aika*. Teos tarjoaa kunnianhimoisen laajasti käsitellyyn kaupunkipoliittiseen keskusteluun kevytlukuisen katsauksen: sivut eivät riitä aiheisiin syventymiseen, mutta tarjoavat kiinnostavia avauspuheenvuoroja, joiden pohjalta keskustelua voidaan jatkaa. Kirja johdattelee lukijansa suomalaisen kaupunkikehityksen historiallisen tarkastelun kautta avaamaan valtiollisen kaupunkipolitiikan päälinjoja ja tutkimustiedon merkityksiä osana poliittista päätöksentekoa. Lopuksi lukijalle tarjotaan kurkistus 2020-luvun kaupunkipolitiikkaan, jonka ratkaistaviksi ovat jääneet kysymykset esimerkiksi supistuvien kaupunkien tulevaisuudesta ja liikkumisen murroksesta ilmastokriisiin aikakaudella.

Teos käsittelee omasta näkökulmastaan ansiokkaasti tämän päivän kriittisimpiä kaupungeja koskevia kysymyksiä ja ottaa näin paikkansa yhtenä kaupunkipolitiikkaan perehdyttävänä perusteoksena. Kirja palvelee erityisesti niitä, joille kaupunkipoliittinen keskustelu on entuudestaan tuntemattomampi. Teoksen kirjoittajat ovat yrityksen asiantuntijoita – tämä on nähtävissä niin kirjan aiheiden rajauksista ja valinnoista kuin tyylistäkin. Myös monet käytetyistä aineistoista pohjaavat MDI:n omaan tutkimukseen ja tuotantoon.

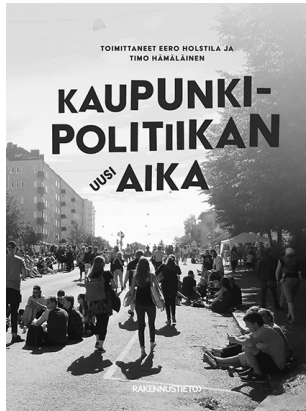
Tärkeimmäksi teosta läpileikkaavaksi teemaksi nousee erityisesti kaupunkeihin vaikuttavien toimijoiden roolit ja niissä tapahtuneet muutokset kuluvan vuosikauden aikana: kaupungistuminen ei ole ilmiö, joka tapahtuu, vaan joka tehdään. Oleellista onkin tarkastella sitä, kuka tätä kehitystä johtaa. Kaupunkipolitiikkaa ei ohjalle enää ainoastaan kansallinen päätöksenteko ja politiikka, vaan kaupungit ja kaupunkilaiset itse ottavat yhä

vahvempaa roolia niitä koskevista päätöksistä. Vaikka osana kaupunkipolitiikan ydintä ovat edelleen erilaiset valtiolliset ohjauskeinot ja poliittiset pyrkimykset, ei kaupunkipolitiikkaa pidä tai edes voida tehdä ilman vahvaa paikallista hallintoa ja asukkaiden osallistamista. Kuten *Kaupunkipolitiikan uusi aika* toteaa, avainrooli keskustelussa on yhä selkeämmin siirtymässä kaupunkien itsensä harteille. Valtiovallan ohjauskeinojen vähentyessä sekä paikallispolitiikkojen, kaupunkilaisten että taloudellisten toimijoiden intressit limittyvät yhä enenevässä määrin osaksi kaupungin kudosta. Kiinnostavaa onkin nähdä, kuinka kaupunkien väliset sopimukset ja yhteiset pyrkimykset esimerkiksi käynnistettyjen isojen raidehankkeiden osalta muokkaavat tätä poliittista toimintakenttää.

Suomalaisella kaupungistumisella on aina ollut vahva yhteys taloudelliseen kasvuun, aluekehityksen painopisteisiin ja tasa-arvoiseen hyvinvointiin. Kaupungit ovat kautta historian näyttäneet paikkoina, jotka luovat mahdollisuuksia kehitykselle ja kehittämislle. Teoksen toisella puolella valokeilaan astuvat tähän perinteeseen nojaavat 2020-luvun kaupunkipolitiikan sisällöt, joiden tarjoama kurkistus tulevaisuuteen muodostuukin teoksen kiinnostavimmaksi anniksi. Toisiinsa vahvasti linkittyvät haasteet niin kaupunkien taloudellisesta merkityksestä, seutuistumisesta, segregati-

osta kuin asukasosallisuudestakin tarjoavat kevyen katsauksen siihen, millaisissa kaupungeissa elämme ja millaisiksi toivoisimme niiden jatkossa kehittyvän. Näiden neljän teeman yleispiirteinen esittely toimii sytykkeenä keskustelulle, mutta ilmaan jää silti roikkuun avoimia kysymyksiä: vaikka teos ei tarjoa ”tee näin” -ratkaisuja 2020-luvun kaupunkikehittäjille, olisi sen sivuilta toivonut silti löytävänsä lisää työkaluja, havainnollisia esimerkkitaupauksia, juurisyitä ja ehdotuksia siitä, kuinka esimerkiksi liikenteen murrokseen, asutuspulaan tai syrjäytymiseen voitaisiin vaikuttaa. Tyylliltään toteava ja yleistajuinen kirja on kevyt luettava, mutta laajojen aiheiden käsittely lyhyissä kappaleissa kaipaisi jonkin verran lisää sidosteisuutta ja osin myös kriittistä keskustelua muodostaakseen lukijalle kokonaiskuvan uuden ajan kaupungeja koskevista ilmiöistä ja siitä, millaisia vaikutuksia niillä on yhteiskuntaamme.

Yksipuolisesti vain muutamalle kaupunkialueelle keskittyvä kaupungistuminen (s. 199) asettaa nykyisen kaupunkipolitiikan viheliäisen ongelman eteen. Millainen

asema on tulevaisuudessa pienillä ja keskisuurilla kaupungeilla, jotka joutuvat maaseutu- ja metropolipolitiikan väliinputoajina kantamaan seuraukset jatkuvan kasvun vaatimuksista siihen itse kykenemättä? Kaikki poliittiset päätökset perustuvat vahvasti arvovalintoihin, joita määrittelevät inhimilliset tekijät. Erityisesti viime vuosikymmenien aikana näitä päätöksiä ohjaamaan ovat astuneet vaatimukset kestävästä kaupunkirakenteesta, sujuvista liikennejärjestelyistä ja kunnianhimoisten ympäristötavoitteiden saavuttamisesta.

Näihin kestävyiden vaatimuksiin pureutuu erityisesti Timo Hämäläisen kirjoitus maankäytöstä, asumisesta ja liikenteestä laajenevilla kaupunkiseuduilla (s. 130). Suomessa hajasijoittunut kaupunkirakenne on yksi merkittävimmistä kestävyyshaasteista, joka ratkaistaan erityisesti tiivistämällä olemassa olevia kaupunkeja ja vähentämällä näin liikkumistarvetta kaupunkien sisällä ja välillä. Kappale ottaa ongelmien esittelyn lisäksi kantaa kestävästä kaupunkikehityksen ratkaisuehdotuksiin, muiden muassa yhteiskuntataloudellisesti kannattavien investointien rahoitukseen, melu- ja pienhiukkaskasnormeihin ja rakennusten käyttötarkoituksen muutoksen vaikeuteen. Monet näistä ovat valtiollisia ohjauskeinoja, joiden purkaminen voisi

merkitä kaupungeille uusia mahdollisuuksia toteuttaa omia ilmastostrategioitaan.

Maailman monimutkaistuessa (s. 187) myös haasteet, joita kaupungeissa ratkaistaan, saavat uusia ulottuvuuksia, kun maailmaa keväällä 2020 ravisteleva covid-19 virus asettaa myös kaupunkipolitiikan uuden ajan kynnykselle. Pitkän aikavälin aluekehityksen tulevaisuus on epävarma, kun uusien pandemioiden kehittymistä on vaikea ennustaa. Lisääntynyt turvattomuuden tunne voi ainakin hidastaa, jos ei nyt sentään pysäytä kaupunkeihin suuntautuvaa muuttoliikettä, jopa johdattaa sitä entistä voimakkaammin isoja kaupunkeja väljemmin rakennettuihin kehyskuntiin. Turvallisuus, terveellisyys ja paikallisuus voivat korostua asuinpaikan valinnassa. Kaupunkisuunnittelijoiden ja tutkijoiden pätkäiltäväksi jääkin, millaisessa kaupungissa on mahdollista ylläpitää sosiaalista etäisyyttä kriisitilanteissa niin, että se on tasapainossa aktiivisen ja vuorovaikutteisen kaupunkitilan kanssa.

ANNA HAKALA

*Geotieteiden ja maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto*